

самим норми п.24 ст.1 Закону дещо суперечать положенням ст. 4 цього ж нормативно-правового акту.

Але й документ не враховує ряд важливих моментів, які ще більше могли б наблизити українське законодавство до міжнародних стандартів. Так, законодавець чітко не врегулював питання забезпечення якісної та ефективної процедури розгляду та надання статусу біженця або додаткового захисту, не передбачено подальшого захисту осіб, які так і не отримали позитивної відповіді щодо отримання притулку в Україні, що й надалі спричинятиме потік незаконних мігрантів у країни Європейського Союзу.

Також закон не гарантує захисту від катувань або жорстокого поводження, досить звужено і обмежено торкається процедури примусового видворення. В будь-якому разі, хочеться вірити, що прийняття Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» є першим, але не єдиним кроком на шляху до повного і якісного реформування чинного українського законодавства в сфері міграції та приведення його у відповідність з мінімальними міжнародними стандартами. Адже саме справедливе і ефективне регулювання міграційних процесів є невід'ємною рисою розвитку демократичної держави.

Процун С. С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин*

ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЗАКРИТТЯ В'ЯЗНИЦІ У ГУАНТАНАМО БЕЙ ТА ПИТАННЯ СТАТУСУ ЗАТРИМАННЯ ОСІБ

Внаслідок видання наказу про закриття в'язниці у Гуантанамо Бей Президентом США Бараком Обамою виникло ряд питань щодо долі затримання осіб та правових наслідків їх утримання. Ухвалення рішення про закриття в'язниці є вирішенням багатьох питань, перш за все, правових.

На момент видання вказаного наказу 229 затриманих, які залишились у в'язниці, можна згрупувати на три категорії: особи, щодо яких використовувалось превентивне затримання, щоб перешкодити їм возз'єднатися зі збройними формуваннями; особи, щодо яких можливе обвинувачення в скоєнні злочину; особи, які визначені для передачі в інші держави або звільнення, і яких США продовжують утримувати.

У своїй промові Президент Барак Обама згрупував, осіб, що залишаються затриманими у Гуантанамо на 5 категорій:

1. ті, хто буде переслідуватися у федеральному суді;
2. ті, хто буде переслідуватися у військових комісіях;
3. ті, хто буде переданий у їхні рідні держави;
4. ті, хто буде звільнений у союзницьких державах, готових прийняти їх;
5. і «затримані у Гуантанамо, які ще не можуть бути засуджені, але які становить небезпеку американському народу» (Ken Gude. Getting Back on Track to Close Guantanamo How to Get to Zero // Center for American Progress. – November 2009. – P. 5).

Із приводу останньої категорії комісія, що розглядає питання про закриття в'язниці у Гуантанамо Бей, дійшла висновку, що близько 50 ув'язнених були визнані занадто небезпечними й не підлягають звільненню. Однак вони також не можуть бути віддані суду, оскільки докази їхньої провини або недостатні, або були добуті за допомогою тиску, що не дозволяє використовувати їх у суді (<http://novosti. etv24. ee/index. php?26192132>).

Human Rights First пропонує в рамках плану з ліквідації в'язниці у Гуантанамо Бей (How to Close Guantanamo. Blueprint for the Next Administration. – August 2008 by Human Rights First <http://www. humanrightsfirst. org/pdf/080818-USLS-gitmo-blueprint. pdf>).

1. передати для судового переслідування тих затриманих, кого можна судити в державах їх громадянства або третіх державах, навіть якщо їх не можна належним чином судити за злочини проти США;

2. домовитися про угоди про репатріацію, і почати репатріювати групу затриманих, які не скоїли злочину проти США і хто може бути повернутий у держави їх громадянства і відповідно до зобов'язань США щодо міжнародних стандартів прав людини й з міжнародного гуманітарного права;

3. домовитися про переселення груп затриманих, які не можуть бути повернуті додому відповідно до міжнародного права, тому що можуть піддатися катуванням або іншому жорсткому поводженню в державах їх громадянства.

Відокремлення категорії ув'язнених, які небезпечні, але хто не може бути обвинувачений, не відповідає міжнародному праву та національному праву США. Тільки у судовому порядку можна довести здійснення протиправного діяння й тільки в цьому випадку можна говорити про безпеку для суспільства особи, що його зробила. По-друге, немає закону, який дозволяє утримання під вартою без судового розгляду. Особи, яких не можна засудити, але які тримаються тому, що вони можуть представляти майбутні погрози, повинні бути відпущені.

У рамках процесу ліквідації в'язниці у Гуантанамо Бей й передачі осіб з першої категорії необхідне налагодження дипломатичних зв'язків для передачі затриманих. Президент США звернувся із проханням про допомогу в розміщенні в'язнів із Гуантанамо Бей у в'язницях держав Європейського Союзу. Справа в тому, що в Палату представників Конгресу США республіканці внесли законопроект, що забороняє переводити ув'язнених із Гуантанамо Бей у в'язниці, розташовані в межах національної території США, тому що у випадку знаходження цих осіб на території Сполучених Штатів, виникає загроза нових терактів, у яких можуть постраждати американські громадяни. У Європі на прохання президента США відреагували неоднозначно, проте, згоду на розміщення ув'язнених із Гуантанамо Бей на своїй території висловили Італія, Іспанія, Швейцарія, Великобританія. Але ці держави погодилися поки прийняти тільки своїх громадян.

У випадку передачі затриманих у США можуть виникнути додаткові правові наслідки, оскільки деякі затримані могли б мати право на притулок або інші види захисту відповідно до законодавства про імміграцію. Виходячи із цих міркувань, Конгрес США ухвалив рішення, що на територію США можуть бути переміщені тільки ті в'язні Гуантанамо Бей, які можуть бути піддані суду.

У в'язниці перебували різні по правовому статусу особи, –військовополонені, цивільні особи, яких необхідно було звільнити негайно після закінчення воєнних дій, або засудити за зроблені ними злочини.

Згідно Женевської конвенції про поводження з військовополоненими, жоден військовополонений не повинен утримуватися в попередньому ув'язненні, якщо тільки такий же захід не застосовується до особового складу збройних сил держави, що тримає в полоні, за аналогічні правопорушення і якщо цього не вимагають інтереси державної безпеки. У жодному разі таке ув'язнення не повинне перевищувати тримісячного строку. Строк попереднього ув'язнення військовополоненого повинен зараховуватися в той строк позбавлення волі, до якого він буде присуджений, і буде братися до уваги при визначенні покарання. Відносно цивільних осіб, то, відповідно діючому міжнародному праву можливе їх інтернування, яке також не може протривати довше, чим ведення бойових дій після закінчення яких вони повинні бути репатрійовані. Тих же кого необхідно засудити не-дозволено довго втримували без пред'явлення обвинувачень без права на швидкий суд.

У кожному разі система превентивного ув'язнення незаконна ні з погляду на національне та міжнародне право.

Грушко М. В.

Національний університет «Одеська юридична академія», асистент кафедри міжнародного права та міжнародних відносин

ЗАХИСТ ПРАВ ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИХ НА ПОЧАТКОВИХ ЕТАПАХ ДІЯЛЬНОСТІ МКЧХ

З 1863 р. в Швейцарії розпочав роботу Міжнародний комітет допомоги пораненим, який 1876 р. дістав назву Міжнародного комітету Червоного Хреста (далі – МКЧХ), єдиною метою якого була діяльність з координації гуманітарних заходів. Проте поступово організація стала все більше займатися оперативною роботою на місцях. Це було пов'язано з виникненням очевидної необхідності в нейтральній посередницькій діяльності між воюючими сторонами, а саме надання допомоги та захист жертвам війни. Питання захисту військовополонених не стояли на момент створення цієї організації, проте згодом можна говорити про розширення її сфери діяльності, зокрема в інтересах військовополонених як окремої категорії жертв війни.

Анрі Дюнан, засновник МКЧХ, наполягав на тому, щоб правила поводження з військовополоненими, так само як і з пораненими, були визначені міжнародною конвенцією [Пикте Ж. Развитие и принципы международного гуманитарного права. 2001. с. 44]. Першим письмовим втіленням гуманітарних норм стала Женевська конвенція 1864 р. про поліпшення долі поранених та хворих воїнів у діючих арміях. Проте вона жодним чином не торкалася питання захисту військовополонених.

Ще в 1870 р. почали створюватися так звані Центральні довідкові агентства (ЦСА), які поширювали свою діяльність при відсутності будь-якої правової бази. Таке агентство, наприклад, було організоване МКЧХ під час франко-прусської війни 1870 р. у роз-